

DƏNİZ

“Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin qəzeti

Xarici siyasətimiz daxili siyasətimizin davamıdır. Bu gün Azərbaycanın xarici siyasəti prinsipliliyi və müstəqilliyi ilə seçilir. Bunun əsas səbəbi, əlbəttə ki, güclü siyasi iradənin mövcudluğudur. Çünki güclü siyasi iradə olmasa, heç bir ölkə müstəqil siyasət apara bilməz. Bu siyasi iradə vardır. Bu siyasi iradə özünü həm daxili, həm xarici siyasət məsələlərində göstərmişdir. Eyni zamanda, ölkəmizin uğurlu inkişafı və son illərdə iqtisadi müstəqilliyimizin tam şəkildə təmin olunması bizə imkan verir ki, xarici arenada da öz sözumüzü deyək.

Ona görə son illərdə həm siyasi, həm iqtisadi islahatların aparılması ölkəmizin çox böyük inkişafına səbəb olmuşdur. Bu gün Azərbaycan nadir ölkələrdəndir ki, gələcəyini özü müəyyən edir, tam şəkildə müstəqil siyasət aparır. Azərbaycanda iqtisadi müstəqillik tam təmin edilə bilər. Azərbaycan özünü təmin edən ölkədir.

Yəni, bu daxili amillər, iqtisadi gücümüz, dünyada artan nüfuzumuz bizə imkan verir ki, bundan sonra da prinsiplial xarici siyasətimizi aparaq. Deyə bilərəm ki, bu siyasət beynəlxalq birlik tərəfindən də

təqdirlə qarşılır. Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzu, bizimlə əməkdaşlıq etmək istəyən ölkələrin sayı getdikcə artır. Azərbaycan dünyada, beynəlxalq arenada özünü etibarlı tərəfdaş və etibarlı dost kimi təsdiq edə bilmişdir. Təsadüfi deyildir ki, beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycana olan rəğbət göz qabağındadır. Bunun əyani sübutu BMT Təhlükəsizlik Şurasına seçilməyimiz idi. Bu, tarixi bir hadisə idi. Dünyanın birinci aparıcı qurumu olan BMT Təhlükəsizlik Şurasına seçilməyimiz gənc müstəqil dövlət üçün böyük diplomatik və siyasi uğurumuzdur. Əslində, bu, ölkəmizin imicini, qısa müddət ərzində nə qədər böyük yol keçdiyini göstərir. Beynəlxalq ictimaiyyətin mütləq əksəriyyəti - 155 ölkə bizim namizədliyimizi dəstəkləmişdir, bizə inanmışdır və bilirəm ki, bu inama görə peşman olmamışdır. Çünki biz bəyan etdiyimiz kimi, iki il ərzində BMT Təhlükəsizlik Şurasında beynəlxalq hüququ və ədaləti müdafiə etmişik. Bu gün də müdafiə edirik və hər zaman müdafiə edəcəyik.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

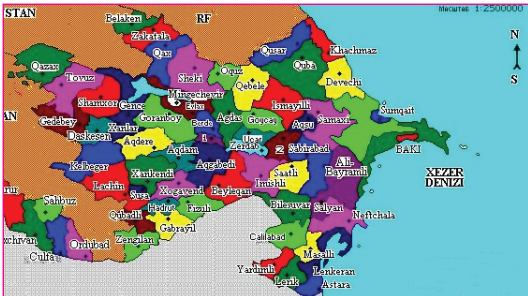
ƏMƏK HAQQI ARTMIŞDIR

Cari ilin yanvar-iyun aylarında nəqliyyat müəssisələrində işləyən 75, 6 min müddətli işçinin 72,7 faizi dövlət müəssisələrində, 27,3 faizi özəl bölmələrdə çalışmışdır. İşçilərin 51,9 faizi yerüstü və boru kəməri, 12,5 faizi su, 15,7 faizi hava nəqliyyatı, 19,9 faizi isə köməkçi və əlavə nəqliyyat fəaliyyəti göstərən müəssisələrdə işləmişdir.

2013-cü ilin yanvar-iyun ayları ilə müqayisədə nəqliyyatçıların orta aylıq əmək haqqı 3 faiz artaraq 539 manat olmuş, bu göstərici hava nəqliyyatında 780 manat, dəniz nəqliyyatında 729,8 manat, avtomobil nəqliyyatında 462 manat, dəmir yolu nəqliyyatında isə 214,5 manat təşkil etmişdir.

Əmək haqqı metro nəqliyyatında 12,8 faiz, avtomobil nəqliyyatında 10,3 faiz, dəniz nəqliyyatında 2,7 faiz, dəmir yolu nəqliyyatında isə 3,6 faiz artmışdır.

VƏTƏNİ SEVMƏK AZDIR...

Qarabağ münacişesinin dolaşmaq, çarpaşmaq dünyünü açmaq üçün dəniz-dəniz tər axıtmış, haqq işimizin müdafiəsini təmin etmək məqsədilə sərhədlərimizdən uzaqlara səyahətlər etmiş, görüşlər keçirmiş, sənədlər imzalamışıq. Ümidimizi gah ATƏT-in, gah Minsk qrupunun kerəmətinə bağlamışıq. Məkrli ermənilər isə hər dəfə bir bəhanə ilə danışıqları pozur, həyasızcasına tələb dalınca tələb irəli sürürlər. Onların sət, barışmaz mövqeyini başa düşməyə nə var ki! Dağlıq Qarabağ qarışıq torpağımızın böyük bir hissəsini işğal etmiş, işğal etdikləri ərazilər ətrafında təhlükəsizlik zonası yaratmış, bizi ağır qaçqınlar problemi ilə üz-üzə qoymuşlar. Başqa sözlə, özlerini müharibədə, münacişədə qələbə çalan tərəf kimi aparırlar.

Yeri gəlmişkən, Azərbaycanın diplomatik xidmət orqanları rəhbərlərinin beşinci müşavirəsindəki çıxışı zamanı bu məsələyə toxunan Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki, əfsuslar olsun beynəlxalq ictimaiyyət və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münacişesinin həlli ilə birbaşa məşğul olan vasitəçilər tərəfindən Ermənistanla heç bir ciddi signal verilməmişdir: "Bizdə belə fikir yaranır ki, məsələ ilə məşğul olan vasitəçilər bu vəziyyəti daha çox bu şəkildə saxlamaqda maraqlıdırlar. Onların əsas marağı ondan ibarətdir ki, bölgədə sabitlik pozulmasın, müharibə olmasın. Biz də sülh istəyirik. Ancaq həm də torpaqlarımızı, haqq-ədalətin bərpasını, beynəlxalq hüququn tənənəsini istəyirik."

Vasitəçilərin, beynəlxalq təşkilatların səyi nəticəsiz qalsa, daha neçə müddət tale payımız olan müsibətlərə dözəcəyik və buna iqtidarımız çatacaq?

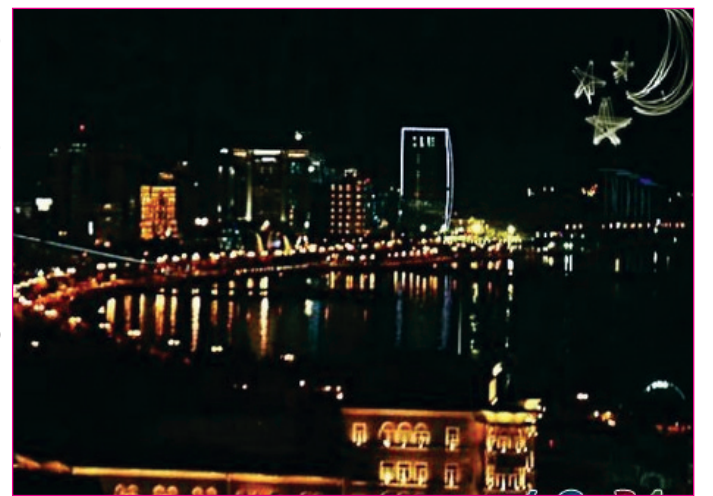
Erməniləri başa salmağın qeyri-mümkünsüzlüyü hansı amillərə söykənir? Əgər sülh müqaviləsi imzalanarsa, qondarma qurum üçün daha geniş səlahiyyətlərə təminat almaq istəyirlər? Üstəlik, Şuşa və Laçına da sahib olmaq iddialarını gizlətmirlər və təbii ki, biz qətiyyətlə "Yox!" dedikcə, onlar daha həyasızlıqla isteklərinə nail olmağa can atırlar.

Biz nə ki, onlara bir qarış torpağı da güzəştə getməməli, Dağlıq Qarabağa öncədəkindən daha çox səlahiyyət və imtiyazlar verməyə hazır olduğumuzu çatdırarkən belə, Ermənistan qovulmuş azərbaycanlıların geri qaytarılıb muxtar qurumda birləşməsinə tələb etməliyik. Belə bir muxtar qurum əhalisinin doxsan faizindən çoxunu azərbaycanlılar təşkil etmiş Göyçə mahalında yaratmaq olar. Başqa sözlə, Azərbaycanda Dağlıq Qarabağ, Ermənistanla Göyçə muxtar vilayətləri. Tərəflər milli azlıqların təhlükəsizliyi üçün qarşılıqlı təhəddüdlər götürərdilər.

İlk baxışdan belə görünür ki, bu, həlli çətinlik tələb etməyən məsələdir. Lakin ermənilər buna getməyəcəklər. Qalır nüfuzlu dövlətlərin, beynəlxalq təşkilatların tələb və təzyiqi. Bəs onlar necə, bizi müdafiə edəcəklərmi? Bütün siyasi fəaliyyətimizi buna yönəltməliyik.

Daha sonra, axır vaxtlar belə fikir səslənməkdədir ki, Qarabağ münacişesini həll etməyin yeganə yolu mübarizədir. Gerçəkdən erməni əlimizin gücünü görməyincə torpaqlarımızdan çıxıb getməyəcək. Qondarma "DQR"-in tanınmasını israrla tələb etməyə son qoymayacaqlar.

Müharibə ehtiyatlarıdır? Biz ki, işğalçılıq müharibəsi aparmır, ölkəmizin ərazi bütövlü-

yünü bərpa etmək, torpaqlarımızı qaytarmaq naminə mübarizə edirik. Dünyanın bütün dövlətləri bu cür hərəkət edərdilər. Özünü qorumağı bacarmayanlar, əvvəl-axır özgələrin yemi olar.

Ordu quruculuğu xalqın ümumi doğma işi olmalıdır. Milyonlar xərcləyərək şəxsi malikanələr, restoranlar tikdirənlər, cah-cəlal içində yaşayanlar dövlətlə yanaşı, əsgər və zabitlərimizin qayğısına qalmaq istəməyən birinci vətəndaşlıq borcu hesab etməlidirlər.

Qarabağ dərini, itirdiyimiz torpaqların ağırlığını unutmamağa heç kəsin ixtiyarı yoxdur. Sözumüzə Vətənlə başlamalı, söhbətimizi Vətənlə tamamlamalıyıq. Öndən ümdə, öndən ülvə, öndən müqəddəs heç nəyimiz yoxdur və ola da bilməz. Vətən öl desə, ölməli, qal desə qalmalıyıq.

Erməni zülmü, erməni məşəqqəti unudulan deyil. Qeyrətimizi, qüdrətimizi toplayıb onu da eyni zülmə, eyni məşəqqətə mərəz qoymalıyıq.

MƏŞQDƏ NƏ QƏDƏR ÇƏTİN OLSA DA...

İnsanın ekstremal vəziyyətlərdə, fəvqəladə hallarda özünü necə aparması həmin hallara nə qədər hazırlıqlı olmasından bir-baş aşıldır. Əbəs deməyiblər ki, məşqdə nə qədər çətin olsa, döyüşdə bir o qədər asan olar.

aradan qaldırılması tədbirlərinin yerinə yetirilməsi üzrə vərdişlərini və praktik bacarıqlarını təkmilləşdirmək məqsədilə müntəzəm tədbirlər həyata keçirilir.

“Mülki müdafiə və əhəlinin (işçilərin) fəlakət risklərinin qarşı-

xəbərdarlıq və toplanış üzrə məşqlər və sair son aylarda həyata keçirilən tədbirlərin yalnız bir qismidir.

Avqustun 13-14-də isə Fövqəladə Hallar Nazirliyi Mülki Müdafiə Qoşunları Mülki müdafiə işinin təşkilatı Baş idarəsinin cari il üçün tədbirlər planına uyğun olaraq, Xəzər Dəniz Neft Donanmasında yüksək hazırlıqlı mülki müdafiə dəniz kəşfiyyatı manqalarının təlim məşqi keçirilmişdir. Təlim məşqə donanmanın yüksək hazırlıqlı mülki müdafiə dəniz kəşfiyyatı qüvvələri, “Orion-17” xüsusi xidmət və “Abşeron-17” yedək gəmiləri cəlb edilmişdi.

Dənizkənarı fəvqəladə vəziyyət rayonunda donanmanın yüksək hazırlıqlı mülki müdafiə dəniz kəşfiyyatı manqalarının fəaliyyətə hazırlığının yoxlanılması və fəvqəladə vəziyyət zamanı komandir - rəis heyətinin mülki müdafiə qüvvələrinin idarə edilməsində praktiki bacarığının təkmilləşdirilməsi məqsədilə ilə keçirilən təlim məşqə səhər saat 09.00-da start verildi. Şərti olaraq “Şah dili” burnunun şimal-şərq istiqamətində boğuq partlayış səsi və tüstü-dumanın müşahidə edildiyi barədə məlumat daxil oldu.

Rəbitə və xəbərdarlıq sxeminə əsasən, “AXDG” QSC-nin növbəçisinə Xəzər Dəniz Neft Donanmasının yüksək hazırlıqlı

mülki müdafiə dəniz kəşfiyyat manqaları tərəfindən “N” saylı akvatoriyada kəşfiyyat işlərinin aparılmasının zəruriliyi barədə məlumat verildi. Cəmiyyətin növbəçisi dərhal XDND-nin növbəçisi dispetçeri ilə əlaqə saxladı. Hadisədən xəbərdar edilən

yət üzvlərinə elan etdi. “Damba” körpüsündə dayanan, şəxsi heyəti fərdi mühafizə vasitələri, kəşfiyyat və dozimetrik nəzarət cihazları ilə təchiz edilmiş “Orion-17” gəmisi verilmiş şərti koordinatlar üzrə kəşfiyyat işlərinin aparılması məqsədi ilə hərəkətə başladı...

Xəbərdarlıqdan sonra Mülki müdafiə dəniz kəşfiyyatı qüvvələrinin şəxsi heyətinin toplanması ilə başlayan əməli məşq “Limanda dayanarkən gəminin yaşamaq qabiliyyəti uğrunda mübarizə”, “Gəmidən suya düşən insanın xilas edilməsi”, “Dənizdə keçid zamanı və zəhərlənmə ocağında radiasiya və kimyəvi kəşfiyyatın aparılması” və “Gəmidə qismən kimyəvi təmizləmə dezaktivasiyasının aparılması” siq-nalları üzrə davam etdirildi.

Təlim-məşq XDND-nin yüksək hazırlıqlı mülki müdafiə dəniz kəşfiyyatı manqası “Orion-17” xüsusi xidmət gəmisinin şəxsi heyətinin səhsiz qərar qəbul etmək, zəruri cihazlardan düzgün istifadə etmək bacarığını, onlara təhkim olunmuş ərazilərdə radioaktiv şüalanmanın, kimyəvi zəhərlənmənin aşkar edilməsinə, dənizdə və sahilə yaxın ərazilərdə mühəndis kəşfiyyatının təşkilinə,

“Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin Xəzər Dəniz Neft Donanmasında işçilərin mülki müdafiə hazırlığını və biliyini yüksəltmək, ekstremal şəraitdə fiziki və psixoloji dözümlüyünü artırmaq, fəvqəladə halların nəticələrinin

sının alınmasına hazırlanması” ilə bağlı tədbir, “Fövqəladə hadisələrin nəticələrinin aradan qaldırılması zamanı mülki müdafiə orqan və qüvvələrinin idarə edilməsinin təşkili” mövzusunda rəhbər heyətlə mülki müdafiə təlimi, Mülki müdafiə dəstələrinin şəxsi heyəti ilə

XDND-nin rəisi dəniz kəşfiyyat işlərinin aparılması üçün “Orion-17” xüsusi xidmət gəmisinin həmin əraziyə göndərilməsi barədə tapşırıq verdi.

Dispetçer məntəqəsindən siqnal alan gəminin kapitanı dərhal “DKM şəxsi heyətinə toplanış” komandasını verdi və tapşırıq he-

ləcə də baş verə biləcək fəvqəladə halların qarşısının alınmasına və nəticələrinin aradan qaldırılmasına hazır olduğunu bir daha nümayiş etdirdi.

Nazim ƏLİYEV,
XDND-nin şöbə rəisi

YENİ KANAL İNŞA EDƏCƏK

Misir hökuməti Süveyşə paralel olaraq yeni kanalın inşası ilə bağlı planlarını açıqlamışdır. Bu barədə Süveyş kanalı administrasiyasına istinadən “Röyter” agentliyi xəbər verir.

Administrasiyanın nümayəndəsi agentliyə bildirmişdir ki, mövcud kanala paralel olaraq yeni Süveyş kanalının yaradılması böyük layihədir. Uzunluğu 72 kilometr təşkil edəcək.

Hesablamalara görə, yeni kanalın tikintisi 4 milyard dollara başa gələcək.

Süveyş kanalı dünyanın ən vacib nəqliyyat arteriyalarından biridir. Hər gün bu kanal vasitəsilə onlarla gəmi Afrika ətrafında üzməklə vaxt itirmədən Avropadan Asiyaya və geriyə hərəkət edir.

TURİSTLƏRİ DAŞIYAN GƏMİ BATIB

İndoneziyanın şərqindəki Lombok adasından Komodo adasına turistləri daşıyan gəmi batıb. Məlumatla görə, gəminin batması nəticəsində 15 nəfər itkin düşüb. 10 nəfər xilas edilib. Xilas edilənlərin Yeni Zelandiya, İspaniya, Fransa və İngiltərə vətəndaşı olduqları bildirilir. İtkin düşənlərin axtarışı davam etdirilib.

İnformasiyanı “Sinxua” agentliyi yayıb.

Liviya sahilləri yaxınlığında gəmi qəzaya uğradıqdan sonra təxminən 170 qanunsuz mühacir həlak olmuş, yaxud itkin düşmüş hesab olunur. Bu barədə ərəb KİV-ə istinadən “İTAR-TASS” agentliyi xəbər verir.

Məlumatla görə, gəmi paytaxt Trablisdən 60 kilometr məsafədə, Aralıq dənizində batmışdır. Cəmi 16 mühaciri xilas etmək mümkün olmuş-

16 NƏFƏRİ XILAS ETSƏLƏR DƏ...

dur. Sudan 15 cəsəd çıxarılmışdır. Bildirilir ki, gəminin göyertəsində 200 nəfərə yaxın afrikalı qaçqın olmuşdur. Onların əksəriyyəti Somali və Eritreya vətəndaşlarıdır.

Xatırladaq ki, praktiki olaraq hər ay Aralıq dənizində qanunsuz miqrantları daşıyan gəmilər qəzaya uğrayır.

“DÜNYANIN ƏN GÖZƏL YAXTASI” BƏRPA EDİLİB

Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusu Mustafa Kamal Atatürkün yadigarı olan “Savarona” yaxtası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən bərpa edilib.

On ay davam edən bərpa işlərindən sonra 83 yaşlı gəmi artıq istifadəyə hazır vəziyyətə gətirilib. Bu yaxınlarda Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti seçilən Rəcəb Tayyib Ərdoğanın təlimatı ilə yenidən qurulan yaxta Türkiyədə və digər

xarici ölkələrdə iclas və mərasimlərin keçirilməsi məqsədilə hazırlanıb.

“Tarixi yaxta” önəmli qonaqları qarşılamadan ön-

cə “təcrübə səfəri” üçün Quruçəşmə limanından yola düşərək İstanbul boğazından keçib. İndiyədək “dünyanın ən gözəl yaxta-

si” adını qoruyub saxlayan “Savarona” təcrübə səfərini uğurla başa vurub. Qeyd edək ki, bərpa işləri aparılarkən Atatürkün otağı və istifadə etdiyi əşyalar saxlanılmaqla yaxtanın tarixiliyi qorunub. Heyətinin son 55 gününü keçirdiyi otağın girişində açılmış “Atatürk” lövhəsi diqqəti daha çox cəlb edir. Mustafa Kamal Atatürkün iş otağında rəsmlər, albomlar, çoxlu sayda kitab və “Savarona”ya aid sənədlər yer alıb.

N. SƏMƏDLİ

BİR AZ DA... HƏYAT ÖYRƏDƏCƏK

İqtisadiyyatda, mədəniyyətdə, elmdə - həyatın bütün sahələrində əldə olunmuş nailiyyətlərin başında duran, onun əsası -ni təşkil edən, kökü olan məktəbdir, təhsildir, müəllimdir.

**Heydər ƏLİYEV,
Ümummilli Lider**

Mənə elə gəlir ki, dənizin qucaq açdığı ölkələrin xalqlarının heç birinin bəxtlərindən gileylənməyə haqları yoxdur. Təkcə ona görə yox ki, su həyat deməkdir. Dənizlər öz sərvətini onlara sığınan xalqlardan heç vaxt əsirgəmir. Ulu Xəzər də zəngin nemətlərindən sahilində yaşayan xalqlara həmişə səxavətlə pay ayırıb. Hələ bu harasıdır? Bütün güdrətli donanmalarımıza görə də biz həm də Xəzərə borclu yuq. Donanmalarımıza qucaq açan, ləngərli gəmilərimizə qoyunda yer verən Xəzərə!

Xəzərdə gəmiçiliyin tarixi qədimdir. Bəs Azərbaycanda dənizçilik təhsilinin tarixi nə vaxtdan başlayıb? Ölkəmizdə ali dənizçilik biliyi verən yeganə təhsil ocağımız bu gün hansı qayğılarla yaşayır? Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyası dünyanın qabaqcıl təhsil sisteminə necə inteqrasiya edir? Dənizçilik təhsilinin keyfiyyətini artırmaq üçün daha hansı zəruri tədbirlərə ehtiyac var?

BİR AZ KEÇMİŞİNDƏN

On doqquzuncu əsrin əvvəllərində neft sənayesinin inkişafı gəmiçiliyin də inkişafına təkan verdi. Xəzərdə neft daşınmasında istifadə olunan taxta barjlar və çəlləkləri tankerlərlə əvəz etməyə başladılar. Xəzər dənizində buxarla işləyən gəmilərin sayı artmağa başladı. Təkcə 1875-ci ildə Xəzərə Bakı qeydiyyatlı 5 buxar gəmisi gətirildi. XIX əsrin əvvəllərində Xəzərdə təxminən 60-a yaxın yelkənli gəmi olduğu halda, 1889-cu ildə ayrı-ayrı səhmdar cəmiyyətlərə və gəmi sahiblərinə məxsus maye yüklər daşıyan 345 gəmi üzürdü. Bunlardan 212-si yelkənli, 133-ü buxar gəmisi idi.

Aydın məsələdir ki, yeni gəmilərin istismarı üçün ən əvvəl ixtisaslı kadrlar tələb olunurdu. Bakı qeydiyyatlı gəmilərdə 1500 azərbaycanlı dənizçinin, o cümlədən 248 losmanın üzməsinə baxmayaraq, onlar demək olar ki, nəzəri biliyə malik deyil-

dilər və yalnız şəxsi təcrübələrinə güvənərək açıq dənizə çıxırdılar. O dövr üçün yeni gəmilərdə işləyə bilən dənizçilərə kəskin ehtiyacı ödəmək məqsədilə 1881-ci il noyabrın 8-də Bakıda dənizçilik təhsilinin əsasını qoyan siniflər açıldı. Əsasnaməyə görə, dənizçilik siniflərinə dəniz və çay donanmalarında üzən şəxslər qəbul edilirdi. Əsasən yaşlı dənizçilərin cəlb edildiyi bu sinifləri hər il 25-30 gəmi sürücüsü və 15-18 şkipər bitirirdi. Dənizçilik siniflərində dərslər noyabrın 1-dən aprelin 1-dək keçirilirdi. Bu da təsadüfi deyildi. Qış mövsümündə Həştərxana dəniz yolu bağlandığından yelkənli və buxarla işləyən donanma yaz-yay mövsümünün açılışını Bakı limanında gözləyirdi.

1886-cı ildə dənizçilik sinifləri nəzdində gəmi mexanikləri kursu fəaliyyətə başlayır. 1881-1902-ci illərdə dənizçilik kurslarını bitirən 945 nəfərdən 126-sı azərbaycanlı idi. 1902-ci il iyulun 1-də dənizçilik sinifləri 3 illik Bakı Uzaq Səfərlər Məktəbinə çevrilir. 1921-ci il oktyabrın 1-dən məktəbdə axşam şöbəsi də təşkil edilir və Bakı Uzaq Səfərlər Məktəbi nəzdində Su Nəqliyyatı Texnikumu yaradılır. 3 il sonra Su Yolları Texnikumu kimi fəaliyyət göstərən bu təhsil ocağı 1924-cü ildə Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinin tabeliyinə verilir. O vaxtdan dənizçilər öz təhsil ocaqlarının səmərəli fəaliyyəti üçün qazanclarından səxavətlə vəsait ayırmağa başlayırlar. 1925-ci ildə məktəbdə Azərbaycan bölməsi açılır. Bu addım donanmada milli kadrların sayının artmasına təkan verir. Minlərlə azərbaycanlıya mavi sular qoyununa vəsiqə verən bu məktəb 1930-cu ilin yazından Bakı Dəniz Texnikumu, 1944-cü ilin martından isə Bakı Dəniz Yolları Məktəbi kimi fəaliyyətini davam etdirir.

Bakı Dəniz Yolları Məktəbinin məzunları arasında kifayət

Cəmiyyətin gücünü müəyyən edən insanlardır. Əlbəttə, hər bir ölkənin öz təbii resursları, öz coğrafi üstünlükləri vardır. Ancaq nəticə etibarilə hər şey insanlardan asılıdır. Sənin neftin də, qazın da çox ola bilər, əgər peşəkar insanların, kadrların yoxdursa, bunun heç bir əhəmiyyəti olmayacaqdır. Ona görə, müasir dünyada həm özünə yer tapmaq, həm özünə fayda gətirmək üçün mütləq uşaqlar yaxşı oxumalıdır.

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti**

qədər təcrübəli, mahir gəmi kapitanları və mexaniklər olsa da, əksəriyyətinə Dünya Okeanına çıxmaq müəssər olmurdu. Niyə? Çünki dünya sularına çıxmaq üçün keçmiş SSRİ Dəniz Donanması Nazirliyi tərəfindən dənizçilərimizin qarşısında qoyulan çoxsaylı tələblərdən biri də ali təhsil ixtisas diplomu idi. Ölkəmizdə gəmiçiliyin inkişafı Azərbaycanda ali təhsilli dənizçi kadrlar hazırlayan məktəbin yaradılmasını tələb edirdi. Dənizçilərimizin bu arzusunu xalqın tələbi ilə hakimiyyətə qayıdırdıqdan sonra Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev gerçəkləşirdi. O vaxta kimi isə Gəmiçiliyin bu xoş niyyətini ya qulaqardına

2002-ci ilin oktyabrında Akademiya dənizçi mütəxəssislərin hazırlanması sahəsində keyfiyyətin menecmenti sistemi üzrə ISO 9001-2000 Beynəlxalq standartına uyğun sertifikatla layiq görülmüş və 2010-cu ilin fevralın 1-dən isə Akademiyada ISO 9001-2008 keyfiyyətin menecmenti sistemi tətbiq edilir.

ADDA Sankt-Peterburq şəhərindəki A. Makarov adına Rusiya Dənizçilik Akademiyasının tərkibində fəaliyyət göstərən MDB ölkələri ali dənizçilik məktəblərinin tədris metodiki şurasının üzvüdür.

ADDA bir çox xarici ölkələrin ali təhsil müəssisələri ilə sıx əməkdaşlıq edir. Seçin Dəniz

vurur, ya da Azərbaycanda belə təhsil ocağına ehtiyac olmadığını israr edirdilər.

BİR AZ BU GÜNÜNDƏN

Azərbaycanda gəmiçiliyin inkişafının gənc milli kadrların yetişməsindən, dənizçilik təhsilinin səviyyəsindən asılı olduğunu gözəl anlayan, hələ müstəqilliyimizin ilk illərində ölkədə təhsili milli dövlət quruluşunun vacib şərti kimi əsas vəzifələr sırasına çəkən xalqımızın müdrük oğlu, Ümummilli liderimiz dənizçilərin təşəbbüsünü təkcə alqışlamadı. Məhz onun xeyir-duası ilə 1996-cı il iyulun 15-də Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 91 sayılı qərarı ilə Bakı Dəniz Yolları Məktəbinin bazasında Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyası yaradıldı. Bu təkcə ölkəmizdə deyil, bütün Şərqdə ali təhsilli dənizçilər hazırlayan ilk təhsil ocağıdır. Hazırda ölkəmizdə nüfuzlu təhsil müəssisələrindən olan ADDA 2000-ci ildə Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının (İMO) dəniz təhsili məktəbləri kataloquna 012 sayla daxil edilmişdir. Bu isə o deməkdir ki, ADDA-nın verdiyi diplom və sertifikatlar beynəlxalq səviyyədə tanınır.

Akademiya (Polşa), Varna Texniki Universiteti (Bolqarıstan), Latviya Dəniz Akademiyası, Odessa Milli Dəniz Universiteti, Odessa Texniki Nizamlama və Keyfiyyət Akademiyası (Ukrayna), F.F.Uşakov adına Novorossiysk Dövlət Dəniz Universiteti, Həştərxan Dövlət Texniki Universiteti (Rusiya), Batumi Dəniz Akademiyası (Gürcüstan), Ş.Yesenov adına Kaspisk Dövlət Texnologiya və Mühəndislik Universiteti (Qazaxıstan)... ilə işgüzar əməkdaşlığı hər iki tərəf davam etdirmək və genişləndirmək niyyətindədir. Hazırda Çexiya Texniki Universiteti və Monteneqro Universitetinin rəhbərliyi ilə də birgə elmi fəaliyyət, tələbə, professor-müəllim mübadiləsi, birgə simpoziumların, konfransların təşkili... haqda danışıqlar aparılır.

Akademiyanın tərkibində Sırası Heyət Mütəxəssisləri Hazırlama şöbəsi (Dənizçilik məktəbi) də fəaliyyət göstərir. Burada dənizçilik idarələrinin tələbatına uyğun ilk peşə ixtisas təhsilli kadrlar hazırlanır.

Akademiya professor-müəllim və tələbə heyətinin səmərəli fəaliyyəti üçün hər cür şərait yaradılmışdır. "Elektron Akademiya", trenajor və kompüter mərkəzləri, müasir labora-

toriyalar və fənn kabinetləri, zəngin kitabxana... Tələbələr geyim, yataqxana və pulsuz yeməklə təmin olunurlar.

Hazırda Akademiyada üç fakültədə tədris aparılır, 10 ixtisas üzrə bakalavr və 6 ixtisas üzrə magistr hazırlığı həyata keçirilir.

"Dəniz texnikası və texnologiyası" fakültəsində "Gəmiqayırma və gəmi təmiri mühəndisliyi", "Gəmi energetik qurğularının istismarı mühəndisliyi", "Dəniz naviqasiyası və menecmenti" fakültəsində "Dəniz naviqasiya mühəndisliyi" və "Nəqliyyatda daşımaların və idarəetmənin təşkili mühəndisliyi", "Elektrotexnika və radioelektronika" fakültəsində "Elektrik mühəndisliyi" ixtisasları üzrə bakalavr pilləsində mü-təxəssis hazırlanır. "Dəniz texnikası və texnologiyası mühəndisliyi", "Dəniz texnikası və avadanlıqlarının istismarı mühəndisliyi", "Gəmiçilik və gəmilərin hərəkətinin idarə edilməsi", "Su nəqliyyatında daşımaların və idarəetmənin təşkili", "Elektrik mühəndisliyi" ixtisasları üzrə isə magistratura səviyyəsində kadr hazırlığı həyata keçirilir.

İNDİ TƏLƏB BAŞQADIR...

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin uzaqgörənliklə işləyib hazırladığı və möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin uğurla həyata keçirdiyi neft strategiyasının əfsanədən reallığa çevrilməsində şəərəfli peşə sahibləri olan dənizçilərin də böyük xidməti var. Dənizçilərimiz həmçinin Avropa - Qafqaz - Asiya nəqliyyat dəhlizinin Xəzərdən keçən hissəsində yükdaşımaları həyata keçirirlər. Başqa sözlə, bugün Gəmiçiliyin həmişəkindən daha savadlı, daha bilikli kadrlara ehtiyacı var. Donanmalarımız ən müasir gəmilər hesabına zənginləşir. Gəmiqayırmanın son nailiyyətləri əsasında inşa edilmiş nəqliyyat vasitələrində üzmək üçün isə ilk növbədə yüksəkixtisaslı kadrlar tələb olunur. Elə buna görə "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin rəhbərliyi bu təhsil ocağının maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi üçün əlindən gələni əsirgəmir. Əvəzində isə Akademiyamızın professor-müəllim heyətindən bir şey tələb olunur: Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyasında yalnız yüksəkixtisaslı mütəxəssislər hazırlanmalıdır. Cəmiyyət yalnız belə mütəxəssisləri donanma və müəssisələrində görmək arzusunu gizlətmir.

ADDA da məqsədə doğru inamla addımlayırlar. Təhsilin keyfiyyətini dünya standartları səviyyəsinə çatdırmaqla bağlı həyata keçirilən tədbirlər nəticəsiz qalmır. Regionda ali dənizçilik təhsili verən yeganə Akademiyamızın adı artıq respublikamızın hüdudlarından çox-çox uzaqlarda da hörmətlə çəkilir. Cəmi 18 il əvvəl yaradılmasına baxmayaraq, bu təhsil ocağından görüb-götürüləsi şeylər az deyil. Öz istiqaməti olan, diplomu 167 ölkə tərəfindən tanınan ADDA-nın nüfuzu, dənizçilik təhsilində rolunu barədə burada oxumaq istəyən xarici tələbələrin sayının ildən-ilə artması da çox şey de-

(Davamı 4-cü səhifədə)

(Əvvəli 3-cü səhifədə)

Yir. Hazırda Akademiyada müxtəlif ixtisaslara yiyələnən tələbələr arasında Qazaxıstan, Türkmənistan, Gürcüstan vətəndaşları da var. Təkcə bu il ADDA-nı müxtəlif ixtisaslar üzrə 9 Qazaxıstan vətəndaşı bitirib. Yeni tədris ilindən isə ADDA-da müxtəlif ixtisaslara yiyələnən Qazaxıstan vətəndaşlarının sayı 27 nəfər də artacaq.

BİR AZ DA... HƏYAT ÖYRƏDƏCƏK

Akademiyanın əyani şöbəsində 1092 nəfər təhsil alır ki, onların da 144 nəfəri yalnız "əla" və "yaxşı" qiymətlərlə oxuyur. 2013-2014-cü tədris ilinin yekunlarına görə, Akademiya üzrə mü-

ramı, 20 elektron mühazirə, 8 dərslük, 2 metodik göstəriş və sair hazırlanmışdır. "Riyaziyyat" kafedrasının müəllimi Rafiq Əsgərov və "Gəmiqayıma və gəmi təmiri" kafedrasının müəllimi Fazil Orucov texnika elmləri üzrə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi üzrə dissertasiya işlərini müvəffəqiyyətlə müdafiə etmişlər. "Gəmi energetik qurğuları" kafedrasının baş müəllimi Hacı Babayev isə elmi seminardan keçərək müdafiə üçün sənədlərini Ali Atestatsiya Komissiyasına təqdim etmişdir. Hazırda Akademiyada 18 mövzu üzrə elmi tədqiqat işi aparılır. Son bir ildə Akademiyanın əməkdaşlarının 105 elmi məqaləsi xaricdə və ölkəmizdə işıq üzü görən elmi jurnallarda dərc edilmişdir.

Tələbələrin hazırlıq sisteminin təkmilləşdirilməsinə, lazımi səviyyəyə yüksəldilməsinə yönəlmiş tədbirlər nəticəsiz qalmır. İstehsalat təcrübələri bu baxımdan az əhəmiyyət daşımır. Tələbələrin yay aylarındakı istehsalat təcrübələrinin səmərəli keçməsinə bugün tələbə də, Akademiya da, yüksəkixtisaslı kadrlara ehtiyacını gizlətməyən müəssisə və təşkilatlar da eyni dərəcədə maraqlıdır. Bu isə yaxşı mənada çox şey vəd edir...

Cari ildə Akademiyayı 131 nəfər, o cümlədən 1 nəfər fərqlənmə diplomu, 24 nəfər yalnız "əla" və "yaxşı" qiymətlərlə bitirmişdir. Yeniyyətəmlərin əksəriyyəti Vətən qarşısında övladlıq borcunu yerinə yetirmək üçün

ordu sıralarına çağırılmışlar. Qalanları "AXDG" QSC-nin donanma, sahil təşkilatları və müəssisələrində ixtisaslarına uyğun işlə təmin edilmişlər. Xoş sorağı Azərbaycan Dövlət Dəniz Administrasiyası, Nəqliyyat Na-

Yeni dərs ilinin başlanmasına sayılı günlər qalır. Hazırda ADDA-da təmir işləri görülür. Çox keçməz ki, yeni tədris ilinin başlandığını bildiren zəng tələbələrə geniş, işıqlı auditoriyalara dəvət edər. İndi dünyanın hər yerində

Akademiya tələbələrin potensialının üzə çıxarılması üçün görülən işlər öz bəhrəsini verir. Müxtəlif elmi konfranslarda iştirak edənlər arasında mükafata layiq görülənlər az deyil. Nəqliyyatda daşımaların idarəedilməsinin təşkili ixtisasına yiyələnən Təbriz Mürşidov və elektrik mühəndisi ixtisasının sirlərini mənimşəyən Şahmürad İmanquliyev isə gənclərin işgüzarlıq səviyyəsinin yüksəldilməsi və bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi məqsədilə Almatıda keçirilən yay düşərgəsindən məmnun qayıtmışlar.

vəffəqiyyət göstəricisi 68,3 faizdən 71,3 faizədək artmışdır.

Tələbələrin bilik və bacarığının üzə çıxarılmasında, hərtərəfli dünyagörüşə malik ixtisaslı kadrlar kimi yetişməsində müəllimlərin pedaqoji məharəti mühüm rol oynayır. Bu baxımdan ADDA-da oxuyan tələbələrin bəxti gətirib. Burada təcrübəli, öz işini ürəkdən sevən pedaqoji kadrlar çalışır. Onlar tələbələrin nəzəri hazırlığı ilə yanaşı, ilkin təcrübə keyfiyyətlərə yiyələnmələrinə xüsusi fikir verirlər.

Cari ildə professor-müəllim heyəti tərəfindən 22 fənn proq-

zirləyi, Fövqəladə Hallar Nazirliyi, "Bakı Gəmiqayıma Zavodu" MMC-dən ... gələn məzunlar da az deyil.

2014-cü ildə Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası tərəfindən aparılmış imtahan sınağından uğurla çıxmış 225 yeniyyətə Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyasında oxumaq hüququ qazanmışdır. Əvvəlki illərlə müqayisədə Akademiyaya 400 və daha yuxarı balla qəbul olunanlar arasında müşahidə edilən artım gələcəyə daha ümidlə baxmağa imkan verir.

yalnız və yalnız yüksəkixtisaslı kadrlara "Gözüm üstə yerin var" deyirlər. Bunu yəqin ki, arzu etdikləri ixtisasa yiyələnmək üçün Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyasına qəbul olunanlar da bilməmiş deyillər. Bilmədiklərini isə bu təhsil ocağında onlara öyrətməyə borclu olanlar, bir az da... həyat öyrədəcək.

"Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin İnformasiya və Mətbuat Şöbəsi

Elmin cavab verə bilmədiyi fundamental 10 sual

Geriyə baxdıqda elmin möhtəşəm uğurlar qazandığını, nağılların belə gerçək olduğunu söyləmək mümkündür. Min il və ya cəmi bir neçə əsr əvvəl bəşər övladı bu gün izahı bizim üçün çox adi görünən təbiət hadisələrini anlamada aciz olmaqla bərabər, tarixin qısa bir dövrü ərzində elmin, texnologiyanın bu dərəcədə tərəqqi edəcəyini düşünə bilməzdi. Müasir insan artıq yaşadığı planetin, planetar sistemin, qalaktikanın, hətta kainatın quruluşu, maddənin strukturu və qarşılıqlı təması ilə bağlı həm nəzəri, həm də praktiki bilgiyə malikdir. Bəşər övladı ciddi qanunamüvafiqlik çərçivəsində yaradılmış bütün kəşf edib xüsusiyyətlərini çözmək qədər zəkasını genişləndirib. Doğrudur, orta statistik insan beyninin cəmi 3-4 faizindən yararlanır, bununla belə, kəllə sümüyü altındakı qırıqların 5-7 faizi ilə dahilik ünvanı qazananların lokomotivliyində müasir sivilizasiya başqa səma cisimlərində məskunlaşmaq haqqında düşünəcək qədər irəli gedib. İnsan təbiətinin təməl qanunlarını dəyişəcək ölçülərdə güclü, eyni zamanda bunun nəticələrinin fərqi nə varmayacaq dərəcədə ambisiyaldır...

Keçilən yol nə qədər zəngin görünməsə də, irəli baxışda elmin-insan zəkasının hələ qət edilməli məsafənin kiçik bir qismini keçdiyini söyləmək olar. Əslində, sinəmizə döyüb, özümüzü dünyanın, Kainatın fəthi ilə etməmiş bir qədər tezdir. Bu gün hələ də sirsiz olaraq qalan təməl suallar var ki, onları açmadan haqqa çatmaq mümkün deyil. Elmi-kütləvi "Live Science" ("Canlı

Elm") elektron nəşri dünyanın məşhur elm xadimlərinin iştirakı ilə müasir elmin qarşısında duran 10 ən aktual sualdan ibarət sirlər zərfini tərtib edib.

10 - Təkamülü hansı faktor idarə edir?

Darvinizm bunu təbii seçimlə izah edir. Təkamül nəzəriyyəsi elmi dəyər daşımış olsa belə, nəzəriyyədir-aksiom deyil. Yəni, əslində günü-gündən zəifləyən, iflasa uğrayan Darvin nəzəriyyəsi bu sualın cavabı deyil, sadəcə irəli sürülən zəif fərziyyədir. Müasir elm Darvinin təkamül nəzəriyyəsinin kökündən inkar etməklə yanaşı, təkamülü təməlində təbii seçimin deyil, başqa faktorun olduğunu söyləyəcək qədər yeni və əsaslı arqumentlərə malikdir. Bununla belə, suala birmənalı cavab hələ də verilməyib.

9 - Zəlzələnin "nüvə"sində nə durur?

Zəlzələ haqqında geniş bilgiyə malik olmağımıza baxmayaraq, onun necə yarandığını, baş verərkən planetin təkində hansı proseslərin getdiyini açıqlamaqda acizik. Zəlzələnin fizikası sonuna qədər açılmayıb, bu səbəbdən də onun nə zaman, harada baş verəcəyini dəqiqliklə proqnozlaşdırmaq qeyri-mümkündür...

8 - Bizi kim və ya nə idarə edir?

Şüurun təbiəti, mahiyyəti psixoloq və filosofları, eləcə də digər sahələrin alimlərini maraqlandırsa da, bununla bağlı sirlər sonuna qədər açılmayıb. İnsan

hərəkətlərinin sinir sistemi impulsları ilə idarə olunduğu bilinir, amma bunun necə formalaşdığı bəlli deyil. İnsan şüuraltı motivlər haqqında bilgiyə malik olmadığından, hərəkətlərini özünü idarə etdiyini düşünür. Alimlərin qənaətinə görə, hərəkət tamamilə şüurun nəzarəti altındadır fikri Yerə yastı olduğunu iddia edəcək qədər yanlışdır. Beləliklə, şüurlu, eləcə də şüursuz hərəkətlər necə formalaşır və haradan qaynaqlanır sualı, hələ ki, ciddi elmi "çiyinlərini çəkməyə" vadar edirik...

7 - Yerdə həyat necə yaranıb?

Əlbəttə, bu suala cavab olaraq saatlarla mühazirə oxumaq olar. Amma nəzəriyyələri bir kənara qoyub, milyon illər öncə planetimizdə mikrobioloji həyatın konkret olaraq necə yarandığını bir kimsə izah edə bilməz. Həyatın yaranması ilə bağlı heç bir nəzəriyyə əsaslı, fundamental deyil. Ən başlıcası, həyatın yaranışının başlanğıc anı təsadüflə izah olunur. Heçdən təsadüflər meydana gəldiyini, eləcə də təsadüflə idarəolunan proseslərlə formalaşdığını iddia etmək absurd görünsə də, elmin əlində olan hələlik budur...

6 - Beyin necə işləyir?

İnsan beyni haqqında elm çox bilgiyə malikdir. Bu səbəbdən sualın siyahıya yersiz əlavə olunduğunu düşünənlər də ola bilər. Hərçəndə, beyin haqqında məlum olanlarla bilinməyənlərin müqayisəsində beynin hələ də sirsiz orqan olaraq qaldığını söyləmək mümkündür. Beyindəki milyardlarla neyronun hər biri minlərlə əlaqəyə malikdir, onların

funksional özəlliklərini, işləmə mexanizmini sonuna qədər açmaq hardasa imkansız görünür. Alimlərsə yaxın 10 ildə süni insan beyni yaradacaqlarını iddia edirlər. Təbii ki, yaşayırıq, görürük...

5 - Kainatın qalan qismi hardadır?

Astrofizika ilə bağlı qəzetimizdə verdiyimiz bir sıra xəbərdə bundan bəhs etmişdik. Həqiqətən də heyrətamiz haldır: gördüyümüz sayısız-hesabsız qalaktikalar, səma cisimləri toplusu - materiya və enerji Kainatın yalnız 4 faizini təşkil edir. Qalan 96 faiz "qaranlıq materiya" adlandırılır və haqqında elmə müfəssəl heç nə bəlli deyil...

4 - Qravitasiya necə yaranır?

Təəccüblənməyin, Nyuton cazibə qanununu kəşf etsə də, qravitasiyanın sirləri tamamilən açılmış deyil. Əslində, qravitasiya qüvvəsi elm tərəfindən ən az öyrənilən sahədir. Mütəxəssislərin söylədiklərinə əsasən, kiçik qravitasiyalarası qarşılıqlı təsirin hesablanılmasına cəhd uğursuz nəticə verir - bu zaman riyazi qanunlar işləmir. Bir sözlə, kəşf olunmuş qravitasiya qüvvəsinin necə və hansı əsaslarla yarandığını izah etmək elmi müşküllərdəndir...

3 - Hər şeyi əhatə edən nəzəriyyə varmı?

Fizikada "Standart model" nəzəriyyəsi mövcuddur. Bu nəzəriyyə Kainatın məlum hissəsini əhatə edir. Amma bu model qravitasiya şəraitində gücsüz, yüksək enerjilərə tətbiq edildikdə isə xətalıdır. Həyatın bütün hallarını əhatə edə biləcək nəzəriyyənin qurulmasının mümkünlüyü istisna edilməsə də, bəzi

(Davamı 6-cı səhifədə)

“DÜŞMƏNİ ƏZMƏK ƏN BÖYÜK LƏZZƏTDİR”

“Bütün dövrlərin dahisi” və “Millətlər atası” İ.V.Stalin belə deyirdi

1937-ci il keçmiş sovetlər birliyində qanlı terrorun başlanğıcı sayılır. Düz 77 il bundan əvvəl ölkədə təqiblər başlayıb. Bir il ərzində 4 milyon 700 min adam həbs edilib. Onlardan 800 mini güllələmiş. Bəs 77 il əvvəl başlayan bu qırğının səbəbi nə idi?

BİRİNCİ GÜMAN: ANTİSEMİTİZM

Belə güman edirlər ki, o vaxt Stalin bir zərbə ilə Qızıl Ordunu yəhudilərdən “təmizləmək” istəyirdi. Guya yəhudi millətindən olan hərbiçilər ordunu kökündən sarsıdınmış. Dərindən-qabıqdan çıxan stalinçilər və üzdeyən milliyətçilər də bu fikirdə bulunmaqdadırlar.

Belə ki, proletar dövlətinin banisi sayılan V. İ. Leninin nəslinin dördü biri yəhudi idi. Leninin anası Mariya Aleksandrovna yəhudi İzrail Blankla isveç qızı Anna Qrossopfun qızı olub. İzrail Blank Peterburqdakı Tibb-cərrahiyyə akademiyasında oxumaq xətrinə hətta 1820-ci ildə öz adını, dinini dəyişmişdi. Deyilənə görə, Anna Qrossopfun şəcərəsi də yəhudi imiş. Çünki qohum-qardaşı zərgər, papaqçı və hüquqşünaslardı. Bu peşələr də elə bil ki, əvvəldən yəhudilərin alınması yazılıb.

Trotski, Sverdlov, Kamenev, Zinovyev, Buxarin, Kaqanoviç - Stalinin ətrafındakı adamlar bunlar idi. Adı həyatda da yəhudilərlə mehriban idi. Stalinin ikinci arvadı Nadejda Alliluyeva Molotovun arvadı Karpovskaya ilə, Vorosilovun arvadı Qolda Qorbmanla, Mariya Kaqanoviçlə, Buxarinin arvadı Esfir Qurviçlə, Sara Yakirlə, Kirovun arvadı Mariya Markusla rəfiqəlik edirdi. Beləliklə, bu mühit Stalin üçün qəti olaraq təhlükə törətmirdi. Özü də Stalinin oğlanları yəhudi qızlarına evlənmişdilər, qızları isə yəhudilərlə gəzib-dolanırdılar.

Beləliklə, birinci güman özünü doğrultmur.

İKİNCİ GÜMAN: XƏSTƏLİK

Bu gümana daha çox üstünlük verilir. Çünki Stalin patoloji qatil-manyak olub. “Millətlər atası”na ilk dəfə olaraq “paronoyya” diaqnozunu professor Bexterev qoyub. Müayinədən keçməyi Stalin özü ondan xahiş etmişdi. Bexterev Stalinə baxandan sonra öz assistentinə belə demişdi: “Bu xəstədə köhnədən paronoyya var. Sovet İttifaqının başında çox xətali bir adam dayanmışdı.”

Bexterev bu sözü 1927-ci ilin dekabrında demişdi. Bu söz deyildəndən bir gün sonra Bexterev çox sirliliyi şəklində öldü. 1988-ci ilin sentyabrında Bexterevin qoyduğu həmin diaqnoz bir daha təsdiq olundu.

Paronoyya xəstəliyinə düşər olanlara xas izlənmə maniyası Stalinə çox aydın şəkildə buruzə verirdi. Həmişə özü ilə tapança gəzdirib. Evdə də, kabinetdə də uzun pərdələr asmağa icazə verməzdi ki, arxasında dayanan olar. Evə çatan kimi ilk növbədə çarpayının arxasına baxardı. Ömrü boyu

yemək-içməyi ayırı olub. Heç gəzətçiləri də bilməzdi ki, rəhbər hansı məşində gedəcək. Bütün yataq otaqlarının qapısı zirehliydi və içəridən bağlanırdı.

Stalinin ən çox sevdiyi deyimlərdən biri beləydi: “Hər bir kişi üçün ən böyük ləzzət - düşməni əzmək, üstündən də bir badə yaxşı gürcü çaxır içməkdir.” Stalinə xəstəlikdən gəlmə naqışlıq çox idi.

Altı aylıq oğlu Vasilini qucağına götürər, qəlyanın tüstüsünü onun üzünə üfürür və bundan feyz alardı. Yakov intihar etmək istəyəndə bu xəbəri eşidən ata Stalinin ilk sözü bu olub: “Heyf, gülləsi boşa çıxıb”.

Qızı Svetlananı və onun rəfiqəsini dəhşətli alovla yanan tonqalın üstündən tullanmağa məcbur etmişdi.

Arvadı özünü öldürəndə Vorosilovun, Orconikedzinin, Molotovun arvadlarının yanında dişlərini qıcıyıb belə söyləmişdi: “Sən mənə satdın.”

Psixoloqlar zarafatla deyirlər ki, “Hitler Stalin dövründə yaşayan xırdaca bir əzazildi.”

Stalin özünü “bu günün Lenini” adlandırır.

Solouxin yazırdı ki, Leninin qafası açılarda beynin yerinə orda lax yumurta şəklində maye görünür. Demə, proletar dahisinin beyni çoxdan quruyurmuş. Yeri gəlmişkən, onu da qeyd etmək gərəkdir ki, baba tərəfdən Leninin əcdadı sayılan kalmık dərzişinin və onun qohum-qardaşının ömür yolu dəlixanada sona yetibdi.

Lenin hakimiyyət başında olanda, yəni 1917-ci ildən 1924-cü ilə qədər Rusiyanın əhalisi 35 faiz azalıb. Bu amansızlığı da Stalin heç kəsdən yox, Lenindən öyrənmişdi.

ÜÇÜNCÜ GÜMAN: QİSAS

O vaxtkı beş marşalın arasında Tuxaçevski ən istedadlısıydı. Budyoninin ondan zəhləsi gedirdi. Fərsət tapan kimi cəbhədə olan bütün uğursuzluqları Tuxaçevskinin ayağına yazırdı. Tuxaçevski dərin savad sahibiydi, yüksək tərbiyə görmüşdü, zadəgan nəsindən, ədəb-ərkan qaydalarını çox gözəl bilirdi. Əsgərlər arasında onun çox hörməti vardı. Tuxaçevskinin belə seçilib-sayılmığı Stalinin xoşuna gələ bilməzdi. Axır ki, Vorosilov və Budyoninin “köməkliliyi” ilə Stalin Tuxaçevski-yə dərin quyu qaza bildi. İş bundadır ki, Tuxaçevski 1926-cı ildə Almaniyada ezamiyyətdə olmuşdu və hansısa bir firma ilə aviasiya sahəsində əməkdaşlıq barədə müqavilə imzalamışdı. Elə bu imza da onun axırına çıxdı. Ancaq sosializmə axıra qədər sadıq qaldı. Stalinin şəxsiyyətinə bir könlüdən min könlü aşiq idi, inanırdı, hətta edama aparılanda da üzündə təbəssüm belə bir şüar demişdi: “Yaşasın Stalin!”

DÖRDÜNCÜ GÜMAN: QANLI-QADALI SUALLAR

Bəs, görəsən, Qızıl Orduda terror niyə aparılırdı? Niyə qısa bir müddət ərzində 40 minə qədər yüksək rütbəli zabıt güllələndi? Bu gün həmin terrorun səbəbini axtaranda çoxları çiyini qısır. Nə fərqi var axı? Terror insanın işinə-peşəsinə baxmır. Marşal Konev xatirələrində yazır ki: “O vaxt məhv edilən sərkərdələr arasında yalnız Tuxaçevskini və Ubareviçi müasir hərbiçilər saymaq olar. Qalanları Vorosilova, Budyonniyə oxşayırdılar. Çarələri olsaydı, müharibəni süvari orduyla aparardılar. Vorosilov fin müharibəsini uduzmuşdu, Blyuxer Xasan əməliyyatını batırırmışdı...”

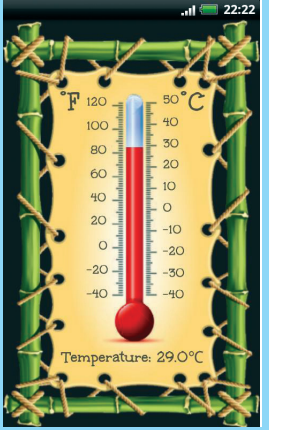
Guya labüd olan müharibəni udmaq üçün ordunu köhnə qüvvələrdən “təmizləmək” lazım idi. “Köhnə qüvvələr” adı altındasa, ən yaxşı sərkərdələr məhv edilirdi.

(Ardı var)

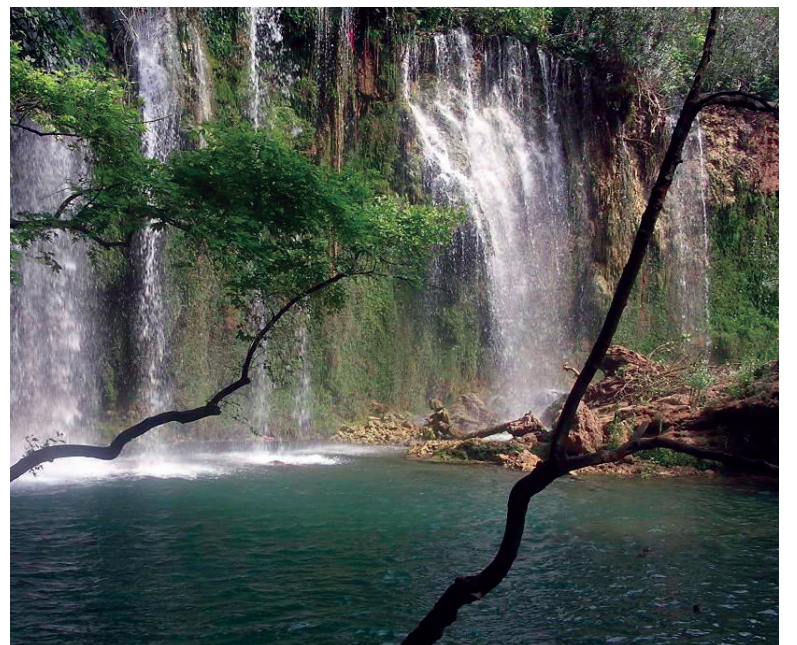
Dünyanın ən isti yerləri

Dünyanın 10 ən isti yerinin reytingi tərtib edilmişdir. “APA-Economics”in RBK-ya istinadən verdiyi məlumata görə, siyahının 10-cu yerində Çinin Turfan şəhərində yerləşən Turfan çalası qərarlaşmışdır.

Turfan şəhərində orta illik temperatur 15,4 dərəcə olsa da, Turfan çalası yayda 33,2 dərəcəyədək qızır və bu rəqəm bəzən 40 dərəcəyə də çatır. Turfan çalasında istinin rekord dərəcəsi 48,4 dərəcə olmuşdur. Reytingin 9-cu pilləsində İsraildə İordan çayının qərbində yerləşən Tirat-Tsvi adlanan yer dayanır. Əhalisi cəmi 700 nəfər olan bu ərəzidə havanın orta illik göstəricisi 24,2 dərəcə təşkil edir, yayda isə bu göstərici 34,7 dərəcəyə çatır. Tirat-Tsvidə istinin rekord göstəricisi 1942-ci ildə qeydə alınmışdır -53,9 dərəcə. Siyahıda 8-ci yeri Malinin Timbuktu şəhəri tutur. Təkcə may ayında bu şəhərdə havanın orta göstəricisi 34 dərəcə təşkil edir. Timbuktuda isti havanın rekord göstəricisi 52,4 dərəcədir. Reytingdə 7-ci yer ABŞ-dakı “Ölüm vadisi” adlanan milli parka mənsubdur. Kaliforniya və Nevada ştatlarının sərhədlərində dəniz səviyyəsindən 85 metr aşağıda yerləşən vadidə demək olar ki, həyat yoxdur. Burada yalnız müəyyən heyvanların qalıqlarına rast gəlmək olur. Yayda “Ölüm vadisi”ndə orta temperatur 37 dərəcə, rekord temperatur isə 56,7 dərəcə təşkil edir. Siyahının 6-cı pilləsində Livianın Əl-Əziziyə şəhəridir. Şəhərdə havanın orta illik göstəricisi 33,7 dərəcə, yayda 41,2 dərəcə, rekord göstərici isə 57,7 dərəcədir. Siyahının 5-ci pilləsində Həbəşistanın Dallol şəhəri yer almışdır. Bu şəhərdə havanın orta illik göstəricisi 34 dərəcə, yay aylarında 42,4 dərəcə, rekord göstərici isə 54,2 dərəcə təşkil edir. Livianın Qadames şəhərçiyi havanın orta illik göstəricisi 35,1 dərəcə, yayda 41,7 dərəcə, rekord göstərici isə 52,7 dərəcə ilə reytingin 4-cü yerində qərarlaşmışdır. Üçüncü yerdəki Sudanın Vadi-Xəlfə vadisində havanın orta illik göstəricisi 38,2 dərəcə təşkil edir. Yayda bu göstərici 42,4 dərəcə olur. Vadidə havanın rekord göstəricisi 53,2 dərəcə olmuşdur. Siyahının ikinci yerində Avstraliyanın Kvinslend ştatının torpaqları qərarlaşıb. Burada havanın orta illik göstəricisi 44,4 dərəcə, qış aylarında 53 dərəcə, rekord göstərici isə 62,3 dərəcə təşkil edir. Reytingin birinci pilləsinə İranda yerləşən Lut səhrası layiq görülüb. Səhrada havanın rekord göstəricisi 2005-ci ildə qeydə alınıb-70,5 dərəcə. Uzunluğu 900 km olan bu səhrada hətta bakteriyaların yaşamasına şərait yoxdur. Səhrada havanın orta illik göstəricisi 49,6 dərəcə, yayda isə 58,3 dərəcə təşkil edir.

No.	Yerin adı	Temperaturun orta illik göstəricisi	Temperaturun yayda orta illik göstəricisi	Rekord temperatur göstəricisi
1	Lut səhrası	49,6	58,3	70,5
2	Kvinslend ştatının torpaqları	44,4	53,0 (qış aylarında)	62,1
3	Vadi-Xəlfə vadisi	38,2	42,4	53,2
4	Qadames	35,1	41,7	52,7
5	Dallol	34,0	42,4	54,2
6	Əl-Əziziyə	33,7	41,2	57,7
7	Ölüm Vadisi	25,0	37,0	56,7
8	Timbuktu	28,0	34,0	52,4
9	Tirat-Tsvi	24,2	34,7	53,9
10	Turfan	15,4	33,2	48,4

(Əvvəli 4-cü səhifədə)

alimlər bunun heç bir zaman baş verməyəcəyinə əmindirlər...

2 - Yerdənkənar həyat varmı?

Əgər Yerdənkənar həyat varsa, niyə başqa planetlər də olmasın ki? Nobel mükafatı laureatı Frank Vilçek planetimizdə həyatın 4,5 milyon il ərzində formalaşdığını, bununla belə, elmi - texniki tərəqqinin yalnız son 200 ilin məhsulu olduğunu vurğulayaraq, bu təkamül müddətinin haralardasa daha çox - milyon, milyard illər ola biləcəyini istisna etmir.

Xatırladaq ki, dünyanın aparıcı kosmik tədqiqatlar mərkəzləri son dövrlər

yerdənkənar həyat axtarışını genişləndiriblər. Bu məqsədlə Yer orbitinə həssas kosmik avadanlıqlar da çıxarılıb və intensiv axtarış sürdürülür. 400-dən çox eksoplanet kəşf olunub, başqa səma cisimlərində həyatın yaranması üçün zəruri element və maddələr qeydə alınıb. Hər halda, yerdənkənar sivilizasiyaların varlığına inam var ki, NASA yadplanetlilər üçün kosmosa milyon il qoruna biləcək musiqili sovuqat göndərib.

Xatırladaq ki, artıq Günəş sistemini də tərk etmiş daşıyıcı aparatdakı qızıl

diskdə Azərbaycan xalq musiqisi nümunəsi də var...

1 - Kainat necə yarandı?

Sirlər xəzinəsi suallarının, bəlkə də, qalan digərinin cavabını özündə ehtiva edən təməl, baş sualı. Hələlik ümumi qəbul edilən nəzəriyyə Kainatın Böyük Partlayış nəticəsində yarandığını iddia edir. Nəzəriyyəyə görə başlanğıcda dünya bir ovuca yerləşəcək boyda, bəzi mülahizələrə əsasən, bu cümlənin sonundakı nöqtə qədər kiçik olub və Bö-

yük partlayışla bu nöqtədə yoxdan yaranıb genişlənərək 14 milyard il ərzində hazırkı hala gəlib. Beləliklə, dünyanın başlanğıc nöqtəsi olduğu kimi, deməli, sonu, sərhədləri də var və bu, mərkəzdən uzunluğu 14 milyard işıq ili qəddərdir. Böyük Partlayış nəzəriyyəsi Kainatın yaranışını izah edəcək qədər fundamentaldir, amma bunu, yəni Böyük Partlayışı törədən kimdir sualını da doğurur. Görünür, bu sualın da cavabını teoloqlar verməli olacaq...

E. QƏNBƏRLİ

Uzunömürlülüüyün sirləri

İnsanlara cansağlığı və uzun ömür arzulamaq ən geniş yayılmış bəşəri diləklərdəndir. Biz hələ uşaq və gənc ikən bu dəyərli sözün fərqi varmıdır. Məktub və ya teleqramlarımızda, valideyn və yaşlı qohum-əqrəbəmizi ziyarət edərkən onlara öncə protokol qaydası ilə uzun ömür və cansağlığı diləyirik. Lakin 40 yaşından sonra insanın enerjisi yavaş-yavaş tükənir, orqanizmə lazım olan mikroelementlər

azalır, ağrılar baş qaldırır. Yalnız bu zaman insan üçün vacib olan cansağlığı arzusunun hikmətini dərk etməyə başlayırıq...

Uzunömürlük də müxtəlif olur. İnsanın nə qədər yaşaması qadir Allahın əlində olsa da, onu sağlam və ya xəstə başa vurmaq müəyyən mənada öz əlimizdədir. Bəs necə etməliyik ki, ömrümüz sağlam və mənalı olsun? Bununla bağlı bir çox mənbələrə baş çəkdik və oxucularımıza daha önəmli mütəxəssis tövsiyələrini təqdim edirik. Uzun və sağlam ömrün sirlərini öyrənən həkim, psixoloq və araşdırmaçılar əsas on beş vərdişi insan həyatı üçün vacib sayırlar.

Bunlardan ən birincisi bütün pis vərdişlərdən uzaqlaşmağı hesab edirlər. Alkoqol, tütün, narkotik maddələr və pis vərdişlərə aludəçilikdən uzaqlaşmaq sağlam uzunömürlülüüyün əsasıdır. Hansı aqıl sağ və sağlam deyildir: "Güc sahibi öz axmaq vərdişlərinin öhdəsindən gələ bilən kəsidir". İkinci siri artıq çəki ilə mübarizədir. Əlbəttə ki, yarı ömürdən sonra artıq çəki orqanizmdə müəyyən problemlər yaradır və piy təbəqələri qan-damar sisteminə çökdükcə xəstəlik riskləri artır. Bunun üçün sağlam yaşamağa ən böyük girov üçüncü tövsiyə olan fəal həyat tərzidir. Səhər erkən oyanıb bədən tərbiyəsi, qaçış və idmanla məşğul olmaq hər kəsə sağlam və yaraşlıq xarici görkəm, bir də yüksək əhvali-ruhiyyə verir. Fəal həyat tərzini keçirməyənlər unudurlar ki, həyat dinamikadır. Hərəkətsiz insan həyatdan zövq almağı və şən-lənməyi tez itirir. Mütəxəssislər hesab edirlər ki, aydın təfəkkürlə uzun ömür yaşamaq fiziki fəallıqdan heç də az əhəmiyyət kəsb etmir.

Ağlın yaradıcı imkanlarından bəhrələnmənin intellekt sahiblərinin yaddaşı möhkəm və ətrafa marağı güclü olur. Müdriklilik zəkası olmadan uzun ömür sürməyi ən azı qarğa ömrünə bənzədənlər haqlıdırlar.

Beşinci, yaradıcı fəaliyyətlə məşğul olmaq da sağlam yaşamağa təkan verən stimuldur. Beynin sağlam yaradıcı təxəyyülündən səmərəli istifadə edənlər insanlara faydalı olduqlarını dərk etdikcə daim yeniliklərə can atırlar. Bu isə yaxşı mənada beyin idmanıdır.

Elə-belə demirlər ki, gülüş ömrü uzadır. Alimlər hesab edir ki, şən yumor hissi artıq çəkini azalt-

maq yanaşı, ürək-damar xəstəliklərinə bir məlhəmdir. Mütəxəssislər intim fəallığı da orqanizmdə qocalmanı gecikdirən amillərdən sayırlar.

Bir də, el içində deyirlər, erkən yuxudan oyananla erkən evlənməyə udumaz. Ekspertlər isə hesab edir ki, insanın vaxtında ailə həyatı qurması onun mənəvi və fiziki fəallığını passivlikdən xilas etməklə ömrü mənalandırır, rəvnəqləndirir və məsuliyyətlə düzgün həyat yolu keçməyə sövq edir. İnsanın sərbəst emosiyaları da sağlamlığın xeyrinə işləyir.

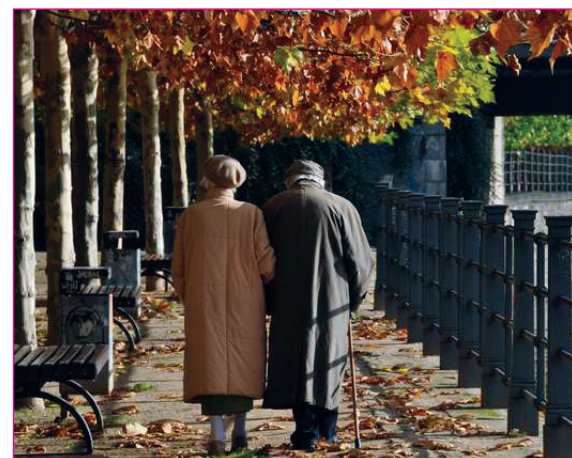
Alimlərin fikrincə, orqanizmə xeyirli məhsullar, məsələn, kələm, kök, ərik, şaftalı, balıq, nar, bir də yaşıl çaydan istifadə edərək daha çox antioksidant alan insanlar sağlam və uzunömürlü olurlar. Sən demə, gündə, heç olmasa, beş qoz ləpəsi yeyənlər ömrünü yeddi ilədək uzada bilirlər. Çünki qozun tərkibindəki həyat üçün faydalı elementlər ürək-damar sistemini zərərli maddələrdən xilas edir. Hər gün bir alma yeməyi ingilis mütəxəssisləri tam düzgün qidalanmağa bərabər hesab edərək ömrün bir neçə il uzandığını iddia edirlər.

Uilyam Freynin "göz yaşları" haqqında elmi nəzəriyyəsi bir daha təsdiq edir ki, kövrəlməyi, ağlamağı bacaran insanların ömrü bu səbəbdən bir qədər uzanır. Erkən yaşlardan göz yaşlarını içində saxlayan insanlar tez xəstəliyə tutulmaqla ömürlərini gödəltmiş olurlar. Xüsusilə oğlan uşaqlarına "kişi ağlamaz" ifadəsini canfəşanlıqla təlqin edənlər özləri də bilmirlər ki, göz yaşlarını boğmaq yeniyetmələrdə kolit, qastrit, mədə xorası kimi dəhşətli fəsadlar verir.

Ömrü sağlam uzatmağın ən orijinal və qeyri-adi vərdişi isə, Kembric alimlərinin gəldiyi qənaətə görə, qaşınmaqdır. Əcdadlarımıza xas bu vərdişlə bizim təkə dərimiz sakitləşmir, eyni zamanda passiv dincəlməyin əksinə olaraq əhvalımız xoşhallanır.

Beləliklə, müasir dünyamızda suyun, havanın və qidamızın ekoloji tarazsızlığına, əsəblərimizin sim kimi gərilməsinə baxmayaraq, düzgün həyat tərzini seçib vəsait tələb olunmayan sağlam uzunömürlülüüyün on beş sirlərini şərtlərinə əməl etməklə ömrümüzü sığortalamaq oluruq.

İnsan üçün ən xeyirli vərdişlər bəzən bizim sağlam uzunömürlü həyat sürməyimizə stimulu olur. Necə ki, el içində deyirlər: adət əkərsən, və-

diş biçərsən, vərdiş əkərsən, tale biçərsən. Deməli, sağlam həyat tərzini daha çox taleyimizə nur saçaraq ömrümüzə və əhvalımıza daim əlvanlıq bəxş edir.

Mirvari RƏHİMZADƏ

Dənizlərə gözəllik verən gəmilərimiz

Beynin gücünü artıran 10 qayda

1. Ağıllı olduğunuza inanın. Ağıllı olduğunuzu və zəka səviyyənizi yüksəldə biləcəyinizi düşünün. Yaradıcı düşüncələrinizi inkişaf etdirərkən, bunları bir yerə yazın. Özünüzdə bunun üçün şans və zaman verin.

2. Beyin məşqləri edin. Məntiq sualları və zəka testləri edin. Hər gün istifadə etdiyiniz vəsaitlər, istifadə edə biləcəyiniz yeni yerlər kəşf edin. Avtomobildən istifadə edərkən, yolda gedərkən zehninizi toplama, çıxma, vurma, bölmə əməllərini yerinə yetirin.

3. Yeni şeylər öyrənin. Hər gün yeni bir məlumat əldə etməyə çalışın. Tarix, coğrafiya, texnologiya, maliyyə, ədəbiyyat. Hansı mövzuda istəsəniz.

4. Gəzintiyə çıxın. Ritmik gediş bədəninizlə yanaşı, beyninizə də yaxşı təsir göstərəcək. Gəzərkən klassik musiqi dinləyə bilərsiniz.

5. Modelləşdirin. Ağıllı və yaradıcı düşüncəni kəslərlə tanış olun. Onların həyat formalarını, necə fikri inkişaf etdirdiklərini öyrənin.

6. Balıq yeyin. Balıq beyin dalğalarının aktivliyini artırır. Eyni zamanda depressiya ehtimalını aşağı salır, müntəzəm yeyildikdə zəka səviyyəsini yüksəldir.

7. Gərəksiz mübahisə, müzakirələrdən uzaq durun. Yalnız öz doğrunuzu isbat etmək üçün mübahisə, müzakirə etmək bir fayda qazandırmaz. Fərqli fikirləri bir araya gətirərək bunlar arasında müqayisə etmək və ən doğrunu tapmağa çalışmaq beynin analiz qabiliyyətini gücləndirir.

8. Qəhqəhə çəkin. Qəhqəhə stressi azaldan endorfin hormonunun ifraz olunmasını təmin edir. Eyni zamanda sizi xoşbəxt, sakit, müsbət və yeni fikirlərə açıq hala gətirir.

9. Yumor və karikatürə əhəmiyyət verin. Satirik yazılar, kitablar oxuyun, karikatürələri izləyin. Yumor saxladığı zəka elementləri ilə incə detalları tutmağınızı və beyninizi işlək vəziyyətdə saxlamağınızı təmin edir.

10. Oyun oynayın. Əl-göz koordinasiyası tələb edən oyunlar və zəka sualları beynin gücünü artırır. Şahmat, dama, internetdə klaviaturanın köməyiylə oynanan zəka oyunları gözəl alternativlərdir.

Rusca-İngiliscə-Azərbaycanca dənizçilik terminlərinin izahlı lüğəti

(Əvvəli ötən nömrələrimizdə)

Ветеринарные и санитарные свидетельства

VETERINARY AND SANITARY CERTIFICATES

Документы, удостоверяющие незараженность товаров. Требуется соответствующими карантинными и таможенными органами при ввозе в страну животных, птиц, сырых животных продуктов, свежих овощей и плодов и др. товаров. Ветеринарные и санитарные свидетельства выдаются органами ветеринарного и санитарного надзора в стране отгрузки товара. Обязанность представления перевозчику этих документов лежит на грузоотправителе, который несет ответственность за последствия, могущие возникнуть при их отсутствии либо неправильном оформлении.

Взаимное страхование

MUTUAL INSURANCE

Одна из форм страхования судовладельцами своей ответственности за причинение ущерба третьим лицам, которая не покрывается обычным договором морского страхования. В морском страховании типичной формой взаимного страхования является объединение судовладельцев в клубы взаимного страхования.

Взнос дополнительный

SUPPLEMENTARY CALL

Платеж, вносимый судовладельцем в клуб взаимного страхования. Взнос дополнительный вносится в тех случаях, когда размер фонда, образованного из авансовых взносов, оказывается недостаточным для расчетов по поступившим претензиям. Размер, сроки и порядок уплаты определяются советом директоров клуба.

ВИА

SUPPLEMENTARY CALL

Термин, с помощью которого указывается путь следования товара. Например: VIA Odessa - через Одессу, VIA Panama - через Панамский канал.

Вне зависимости от того, погребло застрахованное имущество или нет

LOST OR NOT LOST

Оговорка, автоматически включаемая во все морские полисы и означающая, что ответственность начинается с момента заявления риска на страхование и приема его страховщиком вне зависимости от того, что к этому моменту застрахованное имущество может оказаться утраченным. При этом страховщик руководствуется тем, что страхователь обязан сообщить страховщику обо всех известных ему убытках к моменту заявления риска на страхование; страхователь же не должен извлекать выгоды из страхования, если ему было известно об имевших место убытках. Данная оговорка обеспечивает интересы страхователя в тех случаях, когда он действительно не знает об убытках к моменту заключения договора страхования.

Baytarlıq və sanitariya şəhadətnamələri

Malların xəstəliyə yoluxmadığını təsdiqləyən sənədlər. Ölkəyə heyvan, quş, çiçək heyvan məhsulları, təzə tərəvəz və meyvələr, habelə digər mallar gətirilən zaman müvafiq karantin və gömrük orqanları tərəfindən tələb edilir. Baytarlıq və sanitariya şəhadətnamələri yükün yola salındığı ölkədə baytarlıq və sanitariya nəzarəti orqanları tərəfindən verilir. Həmin sənədləri daşıyıcıya təqdim etmək yüköndərinin vəzifəsidir. Yüköndərən bu sənədlərin olmadığı və ya düzgün rəsmiləşdirilmədiyi zaman meydana çıxma biləcək nəticələrə görə məsuliyyət daşıyır.

Qarşılıqlı sığorta

MUTUAL INSURANCE

Gəmi sahiblərinin üçüncü şəxslərə yeri adi dəniz sığorta müqaviləsi ilə doldurulmayan zərərin vurulmasına görə öz məsuliyyətlərini sığortalama formalarından biri. Dəniz sığortasında qarşılıqlı sığortanın tipik forması gəmi sahibkarlarının qarşılıqlı sığorta klubunda birləşmələridir.

Əlavə ödəmə

SUPPLEMENTARY CALL

Gəmi sahibinin qarşılıqlı sığorta klubuna ödənişi. Əlavə ödəmədən o hallarda istifadə edilir ki, daxil olan iddialar üzrə hesablaşmaları icra etmək üçün avans haqlarından yaradılmış fondadakı məbləğ kifayət etmir. Ödənişin miqdarı, müddəti və ödəniş qaydaları klubun direktorlar şurası tərəfindən müəyyənləşdirilir.

VIA

SUPPLEMENTARY CALL

Malın daşındığı yolun göstərilməsi üçün istifadə edilən termin. Məsələn: VIA Odessa - Odessadan keçməklə, VIA Panama - Panama kanalından keçməklə.

Sığortalanmış əmlakın məhv olub-olmamasından asılı olmayaraq

LOST OR NOT LOST

Bütün dəniz sığorta şəhadətnamələrinə avtomatik surətdə daxil edilən qeyd-şərt. Sığorta üçün riskin bəyan edildiyi və sığortalanmış əmlakın həmin ana kimi itirilmiş ola biləcəyindən asılı olmayaraq, sığortaçının onu qəbul etdiyi andan məsuliyyətin başladığını bildirir. Bu halda sığortaçı sığorta üçün riskin bəyan edildiyi ana kimi sığortalının ona məlum olan bütün itkilər, zərərlər barədə sığortaçıya məlumat verməli olduğunu əldə rəhbər tutur; sığortalı isə, əgər həmin zərərlər barədə məlumatı var idisə, sığortadan fayda götürməməlidir. Bu qeyd-şərt sığortalının həqiqətən də sığorta müqaviləsinin bağlanma anına kimi itkilər, zərərlər haqqında bilmədiyi hallarda onun maraqlarını təmin edir.

Внутриконтинентальные государства

INTRA-CONTINENTAL STATES

Государства, не имеющие выхода к морю. Государства, которые отделены от моря иностранной территорией и не имеют собственного морского побережья. Насчитывается 30 внутриконтинентальных государств. Современное международное право обеспечивает внутриконтинентальным государствам возможность, наряду с прибрежными государствами, пользоваться морем и его ресурсами. Внутриконтинентальные государства обладают равными с прибрежными государствами правами на пользование свободными открытого моря и участие в деятельности по освоению ресурсов дна морей и океанов за пределами действия национальной юрисдикции. Международное право закрепляет за внутриконтинентальными государствами, прежде всего, право на доступ к морю и от него. Конвенция ООН по Морскому праву наделяет внутриконтинентальные государства правом участвовать на справедливой основе в эксплуатации части остатка допустимого улова живых ресурсов в исключительных экономических зонах прибрежных государств того же региона или субрегиона. Конвенция предусматривает также конкретные положения, направленные на реализацию права внутриконтинентальных государств на равных с прибрежными государствами основаниях участвовать в деятельности по освоению ресурсов дна морей и океанов за пределами действия национальной юрисдикции и получение выгод от такой деятельности.

Внутренние водные пути

INNER WATERWAYS

Реки, озера, каналы (кроме морских каналов) и др. входящие в состав территории государства неморские водные пространства. Понятие "внутренние водные пути", в отличие от понятия "водные потоки", употребляется, как правило, для обозначения судоходных внутренних вод, а также вод, используемых для сплава леса. Внутренние водные пути, находящиеся на территории одного государства, называются национальными. Иностранное судоходство по ним обычно не разрешается. Внутренние водные пути, по которым осуществляется регулярное международное судоходство, называются внутренними водными путями международного значения. К ним относятся реки международные и пр. естественные и искусственные внутренние водные пути, в том числе расположенные на территории одного государства, которые на основании международных соглашений или односторонних актов прибрежных государств открыты для иностранного судоходства.

Внутренние морские воды

INNER SEAWATERS

Прибрежные морские воды, составляющие часть государственной территории и полностью подчиняющиеся суверенитету прибрежного государства. К В. м. в. относятся воды морских портов, заливов, бухт, губ, лиманов, исторических вод, а также всех др. вод, которые расположены в направлении к берегу от исходных линий, от которых отсчитывается ширина территориального моря, согласно ст. 5 Конвенции о территориальном море и прилежащей зоне и ст. 8 Конвенции по морскому праву ООН.

Qitədxili dövlətlər

Dənizə çıxışı olmayan ölkələr. Xarici ölkənin ərazisi ilə dənizdən ayrılmış və özünün dəniz sahili olmayan dövlətlər. Hazırda 30 qitədxili dövlət mövcuddur. Müasir beynəlxalq hüquq sahilyanı dövlətlərlə yanaşı, qitədxili dövlətlərə də dənizdən və onun ehtiyatlarından istifadə etmək imkanı verir. Qitədxili dövlətlər açıq dənizin verdiyi sərbəstliklərdən və milli yurisdiksiyasının fəaliyyət hüddurlarından kənarında olan dəniz və okeanların dibindəki ehtiyatların mənimlənilməsinə dair fəaliyyətdə iştirak etməkdə sahilyanı dövlətlərə bərabər hüquqa malikdirlər. Beynəlxalq hüquq qitədxili dövlətlərin, hər şeydən əvvəl, dənizə çıxış və dənizdən çıxış hüquqlarını təsbit edir. Dəniz hüququ haqqında BMT Konvensiyası qitədxili dövlətlərə müəyyən regionun və ya subregionun sahilyanı dövlətlərinin müstəsna iqtisadi zonalarında canlı ehtiyatların icazə verilən ovunun qalıq hissələrinin istismarında ədalətli əsasda iştirak etmək hüququ verir. Konvensiya qitədxili dövlətlərə milli yurisdiksiyanın fəaliyyət göstərdiyi hüddurlardan kənarında olan dənizlərin və okeanların dibindəki ehtiyatların mənimlənilməsinə dair fəaliyyətdə və belə fəaliyyətdən qazanc, fayda götürməkdə sahilyanı dövlətlərə bərabər əsaslarla iştirak etmək hüququnun reallaşdırılmasına yönəldilmiş konkret qaydaları da nəzərdə tutur.

Daxili su yolları

Çaylar, göllər, kanallar (dəniz kanallarından başqa) və dövlətin tərkibinə daxil olan digər qeyri-dəniz su məkanları. «Su axınları» anlayışından fərqli olaraq, «daxili su yolları» anlayışı bir qayda olaraq, gəmiçiliyə yararlı daxili suları, habelə meşə materiallarının (ağacların) axıdılmasından ötrü istifadə edilən suları bildirmək üçün işlədilir. Bir dövlətin ərazisində yerləşən daxili su yolları milli daxili su yolları adlanır. Həmin su yolları ilə xarici gəmilərin hərəkət etməsinə adətən icazə verilmir. Beynəlxalq gəmiçiliyin müntəzəm surətdə həyata keçirildiyi daxili su yolları beynəlxalq əhəmiyyətli daxili su yolları adlanır. Onlara beynəlxalq çaylar, digər təbii və süni daxili su yolları, o cümlədən bir dövlətin ərazisində yerləşən, beynəlxalq sazişlərə və ya sahilyanı dövlətlərin birtərəfli aktlarına əsasən xarici gəmiçilik üçün açıq olan su yolları aiddir.

Daxili dəniz suları

Dövlət ərazisinin tərkib hissəsini təşkil edən və sahilyanı dövlətin suverenliyinə tam tabe olan sahilyanı dəniz suları. Daxili dəniz sularına dəniz limanlarının, körfəzlərin, buxtaların, dar və uzun körfəzlərin, limanların suları, tarixi sular, habelə ərazi dənizi və sahilyanı zona haqqında Konvensiyanın 5-ci maddəsinə və Dəniz hüququ haqqında BMT Konvensiyasının 8-ci maddəsinə əsasən, ərazi dənizinin eninin hesablandığı çıxış xətlərindən sahil istiqamətində yerləşən bütün digər sular aid edilir.

(Davamı var)

Yemək insanın xasiyyətinə necə təsir edir?

İnsanın xasiyyətini müxtəlif üsullarla öyrənmək olar. Onlardan biri də insanların yedikləri yeməkləri müqayisə etmək və zövqünə görə necə insan olduğunu müəyyən etməkdir.

Eqoistlər
Araşdırmalar göstərib ki, eqoistlər turş yeməkləri xoşlayırlar.
Romantiklər
Özlərini qurban verməyə hazır olanlar, cəngavər və romantiklər

şirniyyat yemədən yaşaya bilmirlər.
Xəsislər
Duzlu yeməyə meyillilik xəsilikdən xəbər verir. Bu insanlar əməksevər və yaradıcı olmaları ilə fərqlənirlər.
Səmimi insanlar
İstiotlu yeməkləri xoşlayanlar adətən sadələşən və səmimi olurlar.
Temperamentli insanlar
Qaynar, acı yeməkləri sevməkləri daim macərə axtarışındadırlar. Ən

böyük çatışmazlıqları eqoizmdir. Bəzi xəstəliklərdən qurtulmaq üçün onlar yeməkdə duzdan az istifadə etməlidirlər.
Yağlı yemək xoşlayanlar
Yağlı yemək xoşlayanlar isə cəld və çəvik olurlar. Həddindən artıq açıq olmaları bir çox hallarda həmsəhbətlərinin sətrinə deyir.
Ət yeməyi sevməklər
Ət yeməyi xoşlayanlar həyatda uğur əldə etməkdə çətinlik çəkmirlər. Onlar eyni zamanda ambisiyalı

olurlar. Lakin tərəf müqabili kimi daimi olurlar və başladığı işi çox vaxt başa çatdırmırlar. Öz isteklərini həyata keçirmək məqsədi ilə bəzən istənilən situasiyadan is-

tifadə edə bilirlər. Ət yeməyi xoşlayanlar tənqidi sakit qarşılaya bilmirlər. Onlar, adətən, mədə-bağırsaq xəstəliklərindən əziyyət çəkirlər.

Balıq sevməklər

Balıq sevməklər öz sakitliyi ilə fərqlənirlər. Dözümlü olmaları onlara dostları və həmkarları arasında hörmət qazandırır. Ailədə belə insanlara arxalanmaq olar. Lakin bir qədər səmimiyyətləri çatmır. Nadir hallarda başqaları haqda açıq fikir bildirir və bununla da ilk növbədə özlərinə ziyan vururlar.

Dushunce.az

YARIZARAFAT, YARIGERÇƏK

- ✦ Hər ağızdan bir avaz gələn yerdə uzağı pis xor kollektivi yaratmaq olar.
- ✦ O yerdə ki, işi iş bilənə tapşırırlar, deməli orda çox şey tapşırıqladır.
- ✦ Yoruldum. İşləməkdən yox, işləməyənlərin mənə iş təcrübəsindən danışmasından.
- ✦ Gözəl qadının gözəl əxlaqı da varsa, artıq o qadın yox, mələkdir. Hamının sevdiyi mələk.
- ✦ Təbiiyində işlədiyən adamın yalanlarına alışsan belə, özün ona yalan danışma. Çünki yalançının yaddaşı olmur. Bir gün öz yalanlarını da sənə ayağına yazsa bilər.
- ✦ Mənim bəxtim təkə lotereyada gətirməsəydi, nə vardı ki...
- ✦ Mən inanmıram ki, basdıqını kəsməyənlərin hamısına kişi demək olar. Ən azı ona görə ki, biçəqləri küt ola bilər.
- ✦ Eşitmək istəyən olmasa, yalan danışan da olmaz.
- ✦ Qanunlar Allahdan qorxmayanlar üçün yazılır. Amma ona Allahdan qorxanlar əməl edirlər.
- ✦ Fikir vermisiniz, yalançılar əkizlər kimi bir-birinə elə oxşayırlar ki!
- ✦ Yaxşı ki, çalışdığım yer həyəti olmayan binada yerləşir. Yoxsa o qədər at oynatmaq istəyən var ki...
- ✦ Yalan öz işində, həqiqət deyəsən yalnız öz başını ağrıdır.
- ✦ Dünyanın mərd damarı yoxdur?
- ✦ Bütün namərdlərin yerini dar etmək üçün azı nə boyda olmaq lazımdır?
- ✦ Öz fikri olmayan adamda hər fikir yarana bilər.
- ✦ Ev yıxanların hamısı bir ev tikənə dəyməz.
- ✦ Gorlarında çalmaq istəmədikləri üçün bəziləri qırxdan sonra da öyrənmək istəmir?
- ✦ İnsanın nəyəsə güvənməsində pis heç nə yoxdur. Pis odur ki, qar düşəcəyini bildiyən dağlara güvənəsən.
- ✦ Heç nə etmir tənəsini eşitmək üçün hamı günah edə-edə gedir?
- ✦ Doğru ilə yalanın fərqi də görmək istədiyən qədər olur.

- ✦ Hamı öz marağını güdsə, hamının marağını kim güdəcək?
- ✦ Allah bizi, bizim onu istədiyimizdən niyə çox istəməlidir ki?
- ✦ Bu dünyada heç vaxt bitməyəcək bir savaş var: həqiqətlə yalanın savaşı!
- ✦ Söz ehtiyatı çox olduğu üçün üzə bir söz deyir, arxada başqa söz?
- ✦ Dərəyə sürməyə benzin tələb olunmadığı üçün ağa deyir sür dərəyə?
- ✦ Baş qoymasa, ayaqlar adamı hara aparabilir ki?
- ✦ Hər hansı vəzifə təlimatında özünü yekəxana aparmaq barədə bənd var ki?
- ✦ Adamı pula görə satırlar, vəzifəyə görə satırlar, bəzən lap elə-belə satırlar... Bazar iqtisadiyyatı budur?
- ✦ Nəfəsini dərmədən uzağı nə qədər yalan danışmaq olar?
- ✦ Yerində olmayan adamların səsi həmişə bərk gələr.

Rasif TAHIROV

ÇİRKİNLİYİN DƏ ÖZ ÜSTÜNLÜKLƏRİ VARMİŞ

Qüsurlu saydığımız iri qulaqlar, böyük burun, qısa ayaqların əslində sağlamlığımıza daha çox xeyri olduğunu bilirsinizmi? "Oxford" və "Southampton" universitetlərində aparılan araşdırmalara görə, çirkin olmağın öz üstünlükləri var.

Məsələn, böyük qulaqlar qocalanda daha yaxşı eşidəcək, böyük burun daha az infeksiya tutacaq, bir sözlə, hər şeyin öz faydası var...

Böyük qulaqlar qocalıqda yaranan eşitmə zəifliyinin qarşısını alır. İnsanların daha yaxşı eşitmək üçün elini qulağının arxasına qoyduğunu görməmiş olmasınız. Yəni qulaq nə qədər böyük olsa, qulaq kanalımıza səslər daha yaxşı ötürülür.

Qalın və balaca barmaqlar gözəl görünməsə də, bu cür barmaqlara sahib olanların bəxti gətirir. Alimlərin məlumatına görə, qısa barmaqlar insanların sürətli qaçma bacarığını artırır. Uzun barmaqlarla iş görəndə isə daha çox enerji sərf olunur.

Çikaqo Universitetinin araşdırmaları göstərib ki, qısa ayaqlar daha qalın sümüklüdür və bu da öz növbəsində sağlamlıq üçün vacib şərtir. İnsanlardakı osteoporoz və ya qocalıqda ortaya çıxan sümük qırılmaları sümüklərin sayı ilə bağlıdır. Bəzi qırılma növlərində daha böyük sümüklərə sahib olmaq üstünlük sayılır.

Böyük burunlar bədənin infeksiya qarşısına səbəb olan toz hissəciklərinin və bakteriyaların qarşısını alır. Tədqiqatçılar böyük burunların 7 faizinin daha az çirk keçirdiyini bildirirlər.

"DƏNİZ"İN GÜLLÜŞ PAYI

- Arvad ərinə:
- Əminəm ki, cənnətdə arvadlar kişilərdən ayrı olurlar.
Kişi:
- Əlbəttə, elə olmasaydı, ora cənnət olmazdı ki!

- Bir mağaza müdiri o birindən soruşur:
- Sən qəzet elanlarının təsirini inanırsanmı?
- Bu nə sözdür, əlbəttə, inanıram. Mən elan vermişdim ki, mağazama gecə gözetçisi lazımdır. Elə həmin günün gecəsi mağazamı yardılar.

- Hakim şahid qadından soruşur:
- Şahid, cavab verin, sizin nəçə yaşınız var?
- İyirmi doqquz.
- Çox gözəl, ancaq daha unutmayın ki, qalan suallara siz gərək düz cavab verəsiniz.

- Cənab professor, - deyər bir gənc ona müraciət edir:
- Nə üçün spirt gənclərin başına, qocaların isə ayağına təsir edir?
- Burada çətin nə var ki, - deyər professor cavab verir: - Spirt həmişə ən zəif nöqtələri axtarıb tapır.

- Qız, artilleriyaçı əsgərə deyir:
- Sən məni çoxmu sevirsen?
- Əlbəttə!
- Elə isə mənim arxamca suya tullanarsan?

- Bacarmaram, əzizim. Mənə belə gəlir ki, sənə artilleriyaçı yox, dənizçi lazımdır.

Cavan oğlan bir qızla rəqs meydançasına gedir. Qız elə hey başqa bir oğlanla rəqs edir.

Oğlan xeyli dözdükdən sonra qızın rəqs etdiyi oğlana yaxınlaşır və sakitcə ona deyir:

- Əzizim, buyur, bu qız üçün aldığım biletdə, seksən qəpiyimi ver, çıxım gedim...

Oğlunun zəif inkişaf etdiyindən narahat olan ata uşağı psixiatra göstərir. Həkim xəstəyə yoxlama sualları verir: "Pişiyin neçə qulağı var? Neçə pəncəsi var? Səsi necədir? Və ilaxır". Cavab verməkdən tənə gələn uşaq atasına deyir:

- Yəni bu axmaq pişik-zad görməyib?

DƏNİZ MƏSƏLLƏRDƏ, AFORİZMLƏRDƏ, DEYİMLƏRDƏ

- Dənizdə üzərkən kapitana, həyatda isə daha dərrakəli adama tabe olmaq lazımdır.
Pifaqor

- Yaxşı kapitan cırıq yelkənlər altında da öz yoluna davam edəcək.
Seneka

- Bir dəfə batan sakit sudan da qorxar.
Ovidi

- Elm həm ladyalar, həm də frəqatlar üçün açıq okeandır. Biri onunla qızıl aparır, başqası siyənək ovlayır.
E. Bulver-Litton
- Sərvət dəniz suyu kimidir: çox içdikcə, yangı güclənir.
A.Şopenqayer

- Yer üzərində elə bir paralel yoxdur ki, ona bu hüququ versələr, ekvator olmağa inamı olmasın.
M. Tven

- Təcrübə bir çoxları üçün keçilmiş yolun bir kəsiyini işıqlandıran gəminin arxa işığı kimidir.
S. Kolric
- Ehtiras gəminin yelkənini dolduran küləkdir. Düzdür külək bəzən gəmini batırır, lakin gəmi onsuz üzə də bilməz.
Volter

- Kitab zamanın dalğaları üzərində səyahət edən və öz yükünü ehtiyatla nəslədən nəslə aparan gəmidir.
F. Bekon

- Pis dəniz olmur. Onunla pis rəftarı isə dəniz niyə bağışlamalıdır ki?!
R. İmanoğlu

BAŞ REDAKTOR
Rasif İman oğlu
TAHIROV

ÜNVANIMIZ:
Bakı şəhəri,
B. Ağayev küçəsi, 117
TELEFONLARIMIZ
Baş redaktor
(050) 670-33-76,
redaktor müavini
(050) 341-26-40

Qəzetin təsisçisi
"Azərbaycan
Xəzər Dəniz
Gəmiçiliyi"
Qapalı Səhmdar
Cəmiyyətidir

Qəzet "Dəniz"
qəzetinin kompyuter
mərkəzində yığılmış,
səhifələnməmiş və
"OL" MMC-də
çap olunmuşdur

Şəhadətnamə 271
Sayı 2000
Sifariş 137